

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 6/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 59 c § i självstyrelselagen för Åland

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 28 april 2009 en proposition med förslag till lag om ändring av 59 c § i självstyrelselagen för Åland (RP 57/2009 rd) till grundlagsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- enhetschef, lagstiftningsråd Alice Guimaraes-Purokoski, utrikesministeriet
- lagstiftningsråd Sten Palmgren, justitieministeriet
- lantråd Viveka Eriksson och vikarierande biträdande EG-rättsjurist Hanna Bertell, Ålands landskapsregering
- professor (emeritus) Antero Jyränki
- juris licentiat Leif Sevón.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår nya bestämmelser om s.k. fördragsbrottsärenden och om mål som behandlas vid EG-domstolen i självstyrelselagen för Åland. Landskapets ståndpunkt i mål och ärenden som gäller Åland bör framgå av Finlands svar till kommissionen och av Finlands svaromål i Europeiska gemenskapernas domstol, om saken gäller åtgärder eller underlåtelse från landskapets sida. Vidare ingår där förslag till bestämmelser om landskapets rätt att ta initiativ till att Finland ska intervensera i mål vid EG-domstolen eller väcka talan vid domstolen.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

Enligt motiven till lagstiftningsordningen kan självstyrelselagen inte ändras annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget. Riksdagens beslut ska fattas enligt 73 § i grundlagen. Regeringen anser att förslaget är av sådan natur att det kan godkännas i brådskande ordning enligt 73 § 2 mom. i grundlagen. Enligt motiven finns det inga konstitutionellt problematiska förslag i propositionen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning finner utskottet förslaget behövligt och

ändamålsenligt. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

I 59 c § i självstyrelselagen för Åland föreslås nya 2 och 3 mom. som ger landskapet Åland

bättre möjligheter att uttrycka sin ståndpunkt i samband med ett överträdelseförfarande som väckts av kommissionen och domstolsförfaranden och påverka upptagningen av ärenden i EG-domstolen.

Förslagets 2 mom. ska på lagnivå klargöra att statsrådet gör sitt yttersta för att trygga landskapet Ålands medinflytande i ärenden som hör till Ålands behörighet och som väckts i överträdelseförfarande av kommissionen i eller EG-domstolen. Det föreslagna momentet gäller frågor där Finland ställs till svars för en åtgärd eller underlåtelse från landskapets sida. Förfarandet i bestämmelsen ska tillämpas om det inte går att samordna landskapets och rikets ståndpunkter i ett ärende på det sätt som avses i 1 mom. I så fall ska Finlands svar eller ställningstagande på landskapsregeringens begäran utformas så att landskapets ståndpunkt framgår. Dessutom ska en representant från landskapet ges rätt att delta i det muntliga förfarandet vid domstolen.

Grundlagsutskottet poängterar att myndigheterna i riket och landskapet alltid i första hand bör försöka samordna sina ståndpunkter i förfarandet enligt 1 mom. för att Finlands ståndpunkt ska vara konsekvent. Det föreslagna förfarandet är ändå motiverat som en sista utväg, inte minst med hänsyn till 59 d § i självstyrelselagen för Åland, som föreskriver att landskapet är ansvarigt för en ekonomisk sanktion som finska staten dömts att betala till den del en åtgärd eller försummelse från landskapets sida är orsak till domen. Men också då är det enligt utskottets mening viktigt att två sinsemellan motstridiga ståndpunkter inte förs fram i domstolen. Ståndpunkten bör i stället om möjligt formuleras så att man i skrivelser och i den muntliga behandlingen vid sidan av Finlands ståndpunkt som beslutas i statsrådet och argumenten för den också för fram landskapets ståndpunkter som avviker från Finlands och argumenten för dem som juridiskt betydelsefulla faktorer.

Enligt propositionens motivering får statsrådet inte mot landskapsregeringens vilja omfatta kommissionens ståndpunkt eller medge talan på ett sådant sätt att det förhindras att frågan om EU-rättens riktiga tolkning förs till EG-domsto-

len för avgörande i det fall att överträdelseförfarandet eller talan riktar sig mot en åtgärd eller underlåtelse från Ålands sida. Denna aspekt på förfarandet framgår inte direkt av bestämmelse-texten, men utskottet anser att den framgår tillräckligt tydligt av bestämmelsens syfte och formulering och därmed har utskottet inga invändningar mot motiven.

Det är viktigt att myndigheterna i riket strävar att försäkra sig om att processspråket är svenska när ståndpunkten uteslutande gäller landskapslagstiftningen.

Lagförslagets 3 mom. gäller situationer där landskapet önskar att Finland i ett ärende som hör till landskapets behörighet eller som annars kan ha särskild betydelse för landskapet deltar som intervenient i en anhängig rättegång vid EG-domstolen eller väcker talan vid domstolen. Utskottet anser att bestämmelsen om rätt för landskapet att göra en framställning hos statsrådet är motiverad med hänsyn till Ålands särställning.

De föreslagna bestämmelserna har på det hela taget formulerats på ett sådant sätt att landskapet i ärenden som gäller en underlåtelse från dess sida och domstolsärenden har så stort medinflytande som konstitutionen och EU-rätten medger. Det väsentliga är att trygga landskapets möjlighet att få fram sin ståndpunkt i Finlands svar och ståndpunkter också när landskapets och rikets syn på hur EU-rätten ska tolkas går i sär. Å andra sidan är det viktigt att det av bestämmelserna inte i något läge följer att statsrådet förpliktas att avstå från sin egen ståndpunkt eller att föra fram landskapets ståndpunkt som medlemsstatens, liksom inte heller någon ovillkorlig förpliktelse att vidta åtgärder för att väcka talan eller intervensera.

Lagstiftningsordningen

Enligt 69 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland kan lagen inte ändras annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget. I riksdagen måste beslutet fattas i den ordning som föreskrivs för en grundlag. Det aktuella lagförslaget är av sådant slag att det kan

behandlas som brådskande i den ordning som föreskrivs i 73 § 2 mom. i grundlagen.

att lagförslaget behandlas i grundlagsordning enligt 73 § 2 mom. i grundlagen.

Förslag till beslut

Grundlagsutskottet föreslår

att lagförslaget godkänns utan ändringar och

Helsingfors den 9 juni 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
vordf. Jacob Söderman /sd
medl. Tuomo Hänninen /cent
Heli Järvinen /gröna
Ulla Karvo /saml
Esko Kiviranta /cent
Elisabeth Naucleur /sv

Mikaela Nylander /sv
Tuula Peltonen /sd
Veijo Puhjo /vänst
Tapani Tölli /cent
Tuulikki Ukkola /saml
Antti Vuolanne /sd
ers. Johannes Koskinen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Petri Helander.